

Голові спеціалізованої вченої ради

ДФ 20 051.103

Прикарпатського національного

університету імені Василя Стефаника,

доктору економічних наук,

професору Благу Івану Семеновичу

(76018, м. Івано-Франківськ,

вул. Шевченка, 57)

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата економічних наук, доцента, доцента кафедри туризму і готельного господарства Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова **Писаревої Ірини Володимирівни** на дисертацію **Румянцевої Ірини Богданівни** «Прогнозування туристичного попиту в умовах кризових явищ», подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка

1. Актуальність дисертації

Туризм в сучасних умовах є важливою складовою формування дохідної частини бюджету кожної країни в глобальній економіці світу. Туризм має значний вплив на міжнародну торгівлю, сприяючи розширенню політичних, економічних та соціальних відносин між країнами. Він прямо і опосередковано впливає на наповнення бюджетів країн на макрорівні, сприяючи розвитку туристичного бізнесу.

Однак, позитивний результат залежить від багатьох факторів: політичного, економічного, екологічного, соціального та технічного характеру. Наразі важливими чинниками, що впливають на туристичний попит, є політична нестабільність у деяких країнах світу, зокрема в Україні, яка перебуває у стані війни з Росією. Це становище країни суттєво впливає на туристичні потоки та безпеку туристів.

Кризові явища, такі як війни, економічні кризи, пандемії, впливають на бюджетні обмеження, споживчу спроможність та загальну нестабільність економіки. Туризм є одним із перших секторів, який відчуває наслідки кризи, і його відновлення важливе для економічної стабільності.

Таким чином, тема дисертаційної роботи Румянцевої Ірини Богданівни є надзвичайно актуальною і важливою для подальшого розвитку туристичної індустрії, зокрема в Україні, що стикається з численними викликами.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота Румянцевої Ірини Богданівни виконана в рамках науково-дослідної теми кафедри економічної кібернетики економічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника «Моделювання процесів управління в соціально-економічних системах» (номер державної реєстрації 0113U005083, 2013–2027 рр.), де авторкою розроблено методичний підхід щодо оцінки та прогнозування туристичного попиту в умовах кризових явищ в Україні..

3. Наукові положення, розроблені особисто здобувачем, та їх новизна

До основних наукових результатів проведеного дослідження варто віднести наступні:

– удосконалено модель визначення сутності туристичного попиту. На основі цієї моделі було надано нове поняття туристичного попиту як комплексу туристичних товарів та послуг, які необхідні туристу за певного рівня доходу і мотивації. Цей попит спрямований на різноманітний асортимент товарів та послуг (дестинацій) протягом визначеного періоду часу.

– удосконалено модель динаміки туристичного попиту. Ця модель, побудована на узагальненому логістичному відображенні, включає дві складові – некеровану та керовану. Вона дозволяє прогнозувати попит на туристичні послуги та визначати керовані параметри, які можуть бути використані для вибору методів управління, спрямованих на підвищення рівня туристичного

попиту.

– удосконалено модель динаміки туристичного попиту з урахуванням якості туристичних послуг. Відмінною особливістю цієї моделі є включення складових, що описують процес формування туристичного попиту за умови застосування управлінських заходів дестинації, включаючи зміни рівня якості пропонованих туристичних послуг.

– набула подальшого розвитку модель динаміки туристичного попиту та її залежності від окремих економічних показників. Модель має високу статистичну значущість і практичне застосування для прогнозування напрямків розвитку підприємств туристичної галузі та туристичних потоків залежно від впливу зовнішніх факторів.

– набули подальшого розвитку напрямки відновлення туристичного попиту в Україні. Серед них – забезпечення безпеки туристів, стимулювання внутрішнього туризму, диверсифікація туристичних пропозицій, підтримка туристичних підприємств, створення інформаційних ресурсів, міжнародна співпраця, промоція мирного туризму. Ці заходи сприятимуть підтримці та розвитку туристичної індустрії в Україні та збільшенню обсягів внутрішнього туризму.

4. Теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Наукові положення, висновки та рекомендації, наведені у дисертації, мають теоретичне і практичне значення. Отримані здобувачкою результати є вагомим внеском у розвиток теорії, методики та практики прогнозування туристичного попиту в умовах кризових явищ.

Результати дисертаційної роботи мають важливе теоретичне значення, оскільки вони сприяють поглибленню знань у галузі економіки туризму, зокрема в умовах кризових явищ. Удосконалено теоретичні положення щодо визначення сутності туристичного попиту, його динаміки та факторів впливу. Запропоновані нові моделі туристичного попиту, які враховують якість туристичних послуг і дозволяють прогнозувати попит з високою точністю. Це розширює розуміння

механізмів формування та зростання туристичного попиту, а також його впливу на економіку в цілому

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості впровадження розроблених теоретико-методологічних і прикладних рекомендацій у практику прогнозування туристичного попиту на рівні країни, регіонів і дестинацій. Застосування цих рекомендацій допоможе підвищити ефективність управління туристичною галуззю, зокрема в умовах криз. Впровадження розроблених моделей сприятиме кращому розумінню та передбаченню змін у туристичному попиті, що дозволить приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Отримані результати апробовані в практиці управління на місцевому рівні, а також впроваджені в навчальний процес, що підтверджено відповідними довідками про впровадження. Зокрема, результати дослідження використано в практичній діяльності Туристичного агентства «Квитки у літо» (довідка № 6 від 20.03.2024 р.). Науково-практичні результати дисертаційної роботи використано у навчальному процесі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника при викладанні наступних дисциплін: «Економіка суб'єктів готельного бізнесу», «Світове готельне господарство», «Організація готельного господарства», «Туристичні центри світу» (довідка № 03.04-29/07 від 23.04.2024 р.).

5. Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації

Обґрунтованість положень та висновків, котрі виносяться на захист, підтверджується тим, що розробки здобувачки ґрунтуються на результатах досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, а також базуються на комплексному використанні сучасних наукових методів дослідження, зокрема, використані методи економіко-математичного моделювання, системного аналізу, статистичного аналізу та прогнозування забезпечують високий рівень наукової обґрунтованості результатів дослідження.

Інформаційною базою дослідження законодавчі акти державних органів

влади, статистична інформація Державної служби статистики України та Євростату, офіційні дані Всесвітньої організації туризму, Державного агентства розвитку туризму, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, матеріали аналітичних видань та засобів масової інформації, ресурси мережі Інтернет тощо.

6. Повнота опублікування результатів дисертації, кількість наукових публікацій та конкретний особистий внесок здобувача

За темою дисертації авторкою опубліковано 8 наукових праць, серед них: 5 наукових статей (з них 4 – у фахових виданнях України, 1 – у наукових виданнях інших держав); 3 – публікації в наукових конференціях. Загальний обсяг публікацій – 3,66 друк. арк., у тому числі автору належить – 3,41 друк. арк.

Публікації достатньою мірою розкривають основні положення дисертації, які виносяться на захист, висвітлюють елементи наукової новизни отриманих результатів. Публікації відповідають встановленим вимогам, в них визначено наукові задачі, методи їх вирішення й описано отримані наукові результати.

7. Відповідність дисертаційної роботи встановленим вимогам

Подана на розгляд дисертація Румянцевої Ірини Богданівни містить усі необхідні структурні елементи та включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Робота написана українською мовою, з дотриманням основних вимог наукового стилю викладання матеріалу.

Виклад матеріалу дисертації є структурованим, прослідковується логічний взаємозв'язок між окремими розділами роботи. Обраний стиль викладу матеріалу дав можливість авторці розкрити суть проблеми, дослідити її теоретичні й практичні аспекти, зробити висновки та сформулювати пропозиції.

За змістом, структурою та оформленням робота відповідає чинним вимогам МОН України до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. В роботі сформульовано мету, об'єкт та предмет дослідження. Для досягнення поставленої мети здобувачкою сформульовано і вирішено низку

задач на основі своєчасного застосування методів кількісного аналізу.

8. *Відповідність тексту дисертації вимогам академічної доброчесності.*

Аналіз дисертаційного тексту та публікацій за темою дисертації свідчать про відсутність ознак порушення вимог академічної доброчесності. В дисертаційній роботі і публікаціях наявні посилання на використані джерела інформації, дотримуються вимоги норм законодавства про авторське право, а також надана повна достовірна інформація про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерел інформації. В дисертаційній роботі Румянцевої Ірини Богданівни не виявлено ознак академічного плагіату.

9. *Дискусійні положення, зауваження та недоліки*

Зважаючи на отримані позитивні результати, треба відмітити наступні зауваження:

1. В п.1.1 здобувачкою розглядаються класичні теорії попиту, але не достатньо уваги приділено сучасним підходам і концепціям, які враховують динамічні зміни в туристичному секторі.

2. В п.1.2. недостатньо уваги приділяє впливу соціокультурних факторів на туристичний попит. Врахування соціальних, культурних та поведінкових змін у суспільстві могло б доповнити запропоновані моделі прогнозування. На нашу думку, розширення дослідження на ці аспекти могло б забезпечити більш комплексний підхід до прогнозування попиту.

3. В п. 2.2 здобувачкою запропоновано моделі, які враховують некеровані та керовані складові туристичного попиту. Втім, на нашу думку, важливо оцінити чутливість цих моделей до різних кризових сценаріїв, щоб підтвердити їх універсальність і адаптивність.

4. В п. 2.2 здобувачкою надано рекомендації щодо відновлення туристичного попиту в Україні. Проте, деякі рекомендації потребують детальнішого пояснення та обґрунтування, особливо щодо можливостей їх

реалізації в умовах поточних криз.

Втім, зазначені зауваження та дискусійні положення дисертації не применшують беззаперечної значимості отриманих позитивних результатів.

10. Загальний висновок

Дисертація Румянцевої Ірини Богданівни на тему «Прогнозування туристичного попиту в умовах кризових явищ» за спеціальністю 051 Економіка відповідає спеціальності 051 Економіка, вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами від 21.03.2022 р. № 341), вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами), а її авторка Румянцева Ірина Богданівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка.

Офіційний опонент

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри туризму і
готельного господарства
Харківського національного університету
міського господарства
імені О.М. Бекетова

Ірина ПИСАРЕВА